

การปรับปรุงทัศนและความปลอดภัยเพื่อรับนักท่องเที่ยว

ร.ท.พัชโรดม อุนสุวรรณ

ภูมิทัศน์ เมืองค์ประกอบครอบคลุมหลายเรื่อง รวมถึงเรื่องระบบป้ายบอกทาง แผนที่ ฯลฯ และแทบทุกเรื่องเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นระเบียบ มีความสวยงาม และให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัย ผู้ที่ได้ประโยชน์แรกสุด ไม่ใช่นักท่องเที่ยว แต่คือ **คนในชุมชน** นักท่องเที่ยวมาชื่นชมเป็นครั้งคราว แต่คนในชุมชน คือผู้ได้รับประโยชน์ในระยะยาวจนถึงรุ่นลูกหลาน

ภูมิทัศน์ และ ความปลอดภัย

เมื่อพูดถึง “ภูมิทัศน์” เรามักจะนึกถึงภาพพื้นที่ที่มีความสวยงาม แต่ไม่
ว่าจะเป็นภูมิทัศน์ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ
หรือสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น ถ้าจะใช้เป็น
เส้นทางการท่องเที่ยว ล้วนจำเป็นต้องมี
การบริหารจัดการทั้งสิ้น

แต่เมื่อเราพูดถึงความสวยงาม ก็มักจะมีคำถามตามมาให้พิจารณาต่อว่า “สวยของฉัน”(ชุมชน) กับ “สวยของเธอ”(นักท่องเที่ยว) เหมือนกันหรือไม่ อาจเป็นความสวยงามคนละมุมมอง บ้านเก่าในชุมชน สวยในสายตาของนักท่องเที่ยว แต่ ทрудโทรม ในความรู้สึกของคนในชุมชน ดังนั้นโครงการ OTOPนวัตกรรม จึงควรมีนโยบายเกี่ยวกับภูมิทัศน์ที่ช่วยให้ชุมชนเข้าใจถูกต้อง

ภูมิทัศน์ คือความสวยงามที่หมายถึง ความเป็นระเบียบและความปลอดภัย สอดคล้องกับอัตลักษณ์ที่เป็นวิถีชุมชน การปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้าน หากริ้วบ้านเป็นแนวกระถิน ก็ไม่จำเป็นต้องสร้างรั้วคอนกรีต เพียงแต่ตัดเล็มต้นกระถินริมรั้วให้งามตา ดูเป็นระเบียบ “ครกยักษ์ หลักกิโลใหญ่” อาจจะดูตื่นตาในช่วงแรกๆ แต่เมื่อเวลาผ่านไป การไม่มีเจ้าภาพดูแลรักษา สิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่เหล่านั้นก็ทรุดโทรมลง

การปรับปรุงทัศนในพื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของท้องถิ่น ควรพิจารณาเรื่องความสวยงามที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เปิดให้เห็นจุดเด่น เช่น ถ้าเป็นชุมชนที่มีแม่น้ำ คลอง ก็ควรจะมีสะพานข้ามคลอง เห็นคุ้งน้ำที่สวยงาม เห็นต้นไม้ใหญ่ริมน้ำ แทนการสร้างรั้วกันสายตา หากต้องมีการสร้างแนวเขื่อน ก็ไม่ควรใช้แนวรั้วสแตนเลส เพราะไม่เข้ากับวิถีชีวิตชนบท ขาดเสน่ห์ แห่งแล้ง ไม่มีชีวิตชีวา ท้องถิ่นที่ไม่ชำนาญเรื่องนี้ ควรจะศึกษาจากพื้นที่อื่นๆ หรือปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ตัวชี้วัดความสำเร็จของการปรับปรุงทัศนคือ เมื่อปรับแล้วหรือสร้างขึ้นมาแล้ว มีคนไปถ่ายรูปด้วยความประทับใจ

บางชุมชนมีต้นไม้ใหญ่อายุหลายร้อยปี หวงแหวน ต้องการอนุรักษ์ โดยการล้อมต้นไม้ด้วยรั้วสแตนเลส ก็เท่ากับทำลายเสน่ห์และมนต์ขลังของพญาไม้นั้นไปโดยปริยาย

ภูมิทัศน์ เมืองคัมภีระกอบครอบคลุมหลายเรื่อง รวมถึงเรื่องระบบป้ายบอกทาง
แผนที่ ฯลฯ และแทบทุกเรื่องเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ในที่นี้จึงขอกล่าวไว้รวมกัน
เพื่อให้ความเชื่อมโยงทั้งสองเรื่อง การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นระเบียบ มีความ
สวยงาม และให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัย ผู้ที่ได้ประโยชน์แรกสุด ไม่ใช่
นักท่องเที่ยว แต่คือคนในชุมชน นักท่องเที่ยวที่มาชื่นชมเป็นครั้งคราว แต่คนใน
ชุมชน คือผู้ได้รับประโยชน์ในระยะยาวจนถึงรุ่นลูกหลาน

กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อการท่องเที่ยว ก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย เป็นอันดับแรก เพราะถ้ามีเหตุเกิดจากความประมาทของเรา ไม่เพียงความเสียใจ แต่ยังทำให้ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของชุมชนติดลบไปอีกนาน

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน ควรกำหนดเรื่องนี้ไว้ให้ครอบคลุม ทั้งในแผนระยะยาวและแผนปฏิบัติงานรายปี รวมทั้งจัดทำหัวข้อหรือ check list เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน ตัวอย่างเช่น

แสงสว่างบริเวณทางเดิน นัยยะความปลอดภัยของคนในชุมชน กับนักท่องเที่ยว ไม่เหมือนกัน เราอาจเดินบนถนนมืดๆ ในชุมชนได้เพราะความคุ้นชิน แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่งมาครั้งแรก แสงสว่างบนถนนช่วยให้อุ่นใจ รู้สึกความปลอดภัย

ป้ายบอกทาง ไม่จำเป็นต้องลงทุนทำป้ายราคาแพงๆ แต่เป็นแผ่นข้อมูลที่ติดไว้เพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ บอกเส้นทางเพื่อกันหลง เป็นป้ายเตือนในจุดเสี่ยงต่างๆ หรือแม้แต่ป้ายแจ้งว่า “หมาดุ” ก็ยังช่วยให้มีการระวังตัวได้ การจัดทำป้าย ควรมีอย่างน้อยสองภาษา (ไทย-อังกฤษ) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน หากมีแต่นักท่องเที่ยวคนไทยก็ไม่จำเป็น แต่ในโลกออนไลน์ ถ้าชุมชนมีต้นทุนที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ออนไลน์เป็นภาษาอังกฤษ การมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเยือนก็มีความเป็นไปได้สูง

ป้องกันอัคคีภัย ตลาดเป็นแหล่งรวมผู้คน ทั้งผู้ที่อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว ชุมชนหลายแห่งยังรักษาตลาดเก่าแก่ ซึ่งมักเป็นอาคารไม้สองชั้น ถนนในตลาดไม่กว้างเหมือนถนนใหญ่ จึงไม่ควรต่อเติมโครงสร้างเชิงถาวรที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเข้า-ออกของรถดับเพลิง เช่น การต่อเติมหลังคาเหล็กที่รถดับเพลิงไม่สามารถยัดกระเช้าขึ้นไปดับไฟในที่สูงได้ นอกจากนี้บ้านเรือนที่อยู่ในละแวกตลาด ควรได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นติดตั้งเครื่องดับเพลิงในบ้าน เพื่อที่จะช่วยระงับเหตุเบื้องต้น

ปฐมพยาบาล ทุกชุมชนจะมี
ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่ทำหน้าที่ อสม.
(อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน)
จิตอาสากลุ่มนี้ควรมีส่วนร่วมในการทำ
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน
และช่วยดูแลเรื่องการปฐมพยาบาล
รวมทั้งประสานงานการส่งต่อ
สถานพยาบาลหากมีความจำเป็น

แผ่นที่ ชุมชนบางแห่งติดแผ่นที่ขนาดใหญ่ไว้ในจุดที่นักท่องเที่ยวพบเห็นได้ง่าย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้สมาร์ทโฟนถ่ายภาพเก็บไว้เพื่อใช้เดินทาง แต่การทำแผนที่แผ่นเล็กๆ กะทัดรัดประมาณขนาด A5 หรือ A4 พับครึ่ง ใช้งานสะดวกกว่า โดยบอกว่าควรแวะจุดไหนที่มีกิจกรรมน่าสนใจ นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวหลักๆ นักท่องเที่ยวเองก็สามารถจดข้อความลงในแผนที่ได้

ที่จอดรถที่ปลอดภัย นักท่องเที่ยวที่พักรถค้างคืนในชุมชน จะนอนหลับอย่าง
โปร่งใจ ถ้าไม่ต้องวิตกเรื่องนี้

ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวมาสอบถามข้อมูลต่างๆ รับแผนที่ ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีลักษณะเป็นสำนักงาน อาจเป็นบ้านของผู้นำชุมชน หรือบ้านของผู้แทนชุมชนที่มีหัวใจบริการ (Service Mind) มีสถานที่เหมาะสม ศูนย์ข้อมูลควรเป็นจุดที่ชุมชนใช้เป็นศูนย์กลางที่ประชาสัมพันธ์และประสานงานเรื่องการท่องเที่ยว

Wi-Fi แม่ชุมชนในชนบท

ห่างไกล ประสิทธิภาพการสื่อสาร
ดิจิทัล ก็ครอบคลุมอย่างทั่วถึง และ
เป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยอย่างหนึ่งของ
นักท่องเที่ยวยุคออนไลน์ ท้องถิ่นอาจ
สนับสนุนติดตั้งสัญญาณ Wi-Fi ในจุดที่
นักท่องเที่ยวชอบมาถ่ายภาพ เพื่อให้
นักท่องเที่ยวสามารถแชร์ภาพออกสู่
โลกออนไลน์ได้แบบเรียลไทม์ หรือ
หลังจากถ่ายภาพทันที จุดปล่อย
สัญญาณก็ไม่ต้องถึงกับต้องมีจัดสร้าง
อาคาร แคเสาต้นเดียวไต่ร่มไม้ใหญ่ก็
มีเสน่ห์พอแล้ว

แม้แต่ **“ท่าที”** ของคนในชุมชน ก็ช่วยทำให้นักท่องเที่ยวอุ่นใจได้ ตั้งแต่ก้าวแรก การเข้ามาในชุมชน ไม่เหมือนการเช็คอินในโรงแรมที่มีพนักงานต้อนรับ ช่วยยกกระเป๋าเข้าห้อง เปิดไฟเปิดแอร์ให้ นักท่องเที่ยวคาดหวังบริการอย่างนี้เมื่อพักที่โรงแรม แต่การพักในชุมชน นักท่องเที่ยวรู้ดีกว่าต้องดูแลตัวเอง หากคนในชุมชนมีความโอบอ้อมอารี รับรองนักท่องเที่ยวเหมือนญาติที่เดินทางมาไกล ทริปท่องเที่ยวนั้นก็เริ่มต้นด้วยความสุขใจ

เป้าหมายของการทำที่พักให้นักท่องเที่ยวในชุมชน คือการแบ่งปันห้องที่
เหลือในบ้าน ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมเพื่อรับรองผู้มาเยือน การแบ่งปันห้องพักใน
บ้านช่วยลดค่าใช้จ่ายของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ เจ้าของบ้านพอมีรายได้จากที่พัก
นักท่องเที่ยวเองก็ได้ที่ราคาพอเหมาะ ได้พักในชุมชน ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามา

ด้วย “เป้าหมาย” เช่นนี้ เจ้าของบ้านไม่จำเป็นต้องกังวลกับมาตรฐาน
โฮมสเตย์ แต่ก็ควรทำความเข้าใจกฎกติกาหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

สิ่งสำคัญที่สุดเรื่องที่พัก คือ **ความสะดวก** มีความสะดวกพอสมควร ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบเหมือนห้องพักโรงแรม ในความหมายของความสะดวก “พอสมควร” ก็อยู่ในดุลพินิจว่า นักท่องเที่ยวมีหลายช่วงอายุ วัยรุ่นอาจจะซุกตัวในถุงนอนง่ายๆ แต่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของชุมชนมีกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย ที่นอนหมอน มุ้ง ผ้าห่ม ที่สะดวก ห้องหับมีอากาศถ่ายเท มีส่วนอย่างมากช่วยให้นอนหลับสบาย และอย่าลืมว่านักท่องเที่ยวเข้ามา “เที่ยว” ไม่ได้มา “บำเพ็ญเพียร” ที่จะต้องนอนเสียนักพรต แต่ก็ไม่ได้หมายถึงการตกแต่งที่หรูหรา

นอกจากความสะอาด ความสะดวก (พอประมาณ) ก็คือความปลอดภัย
ควรตรวจตราเรื่องอันตรายจากสัตว์เลื้อยคลาน ทั้งในส่วนห้องนอน ห้องน้ำ ความ
แข็งแรงของพื้น ราวบันได ฯลฯ เป็นต้น และสามารถทำป้ายแจ้ง “กฎบ้าน” เพื่อ
สื่อสารกับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจ เช่น การปิดไฟในช่วงกลางคืน การใช้เสียง หรือ
อื่นๆ กฎบ้านบางอย่างสื่อสารด้วยการเขียน “นุ่มนวล” กว่า การพูด

การบริหารจัดการเหล่านี้ก็อาศัยหลักว่าให้นักท่องเที่ยว “นอนสบาย
ไร้กังวล” นั่นเอง

Q&A

